

Головацька Світлана Іванівна,
*к. е. н., професор кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів, Україна*

ІНСТРУМЕНТАРІЙ АНАЛІТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ У СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Контролінг витрат є складною системою, що об'єднує у собі встановлення цілей, планування, облік, внутрішній контроль, аналіз, управління інформаційними потоками та розробку рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень. Контролінг може забезпечувати інформаційно-аналітичну підтримку процесів ухвалення рішень при управлінні підприємством у межах певних систем менеджменту.

У структурі сегменту управління витратами суб'єкта господарювання важливе місце відродиться оптимізації процесу формування витрат, що реалізується шляхом використання сукупності різноманітних математичних методів і моделей обґрунтування як абсолютної та відносної величини, так і структури витрат.

Оптимізація витрат підприємства спрямована на вирішення наступних питань: 1) оцінку обґрунтованості абсолютної величини витрат; 2) її відповідності плановим величинами; 3) оцінкою факторів формування величини та структури витрат; 4) своєчасне виявлення резервів зменшення витрат; 5) виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів [1].

Методи економіко-математичного моделювання дають змогу провести комплексне дослідження структури діяльності підприємств, дозволяють вирішити ряд питань, які пов'язані з розробкою альтернативних шляхів діяльності підприємства, оптимізацією структури діяльності підприємств, оптимізацією витрат виробництва та збуту продукції підприємств.

Найширше при моделюванні техніко-економічних процесів діяльності підприємства застосовують такі методи:

- лінійне програмування, що дозволяє сформулювати завдання оптимізації у вигляді лінійних обмежень і лінійної цільової функції;
- динамічне програмування, розраховане на вирішення багатоступеневих завдань оптимізації;
- цілочисельне програмування, яке дозволяє вирішити оптимізаційні завдання, у тому числі завдання оптимального розподілу ресурсів.

АВС-аналіз представляє собою технологію обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо цільової локалізації витрат суб'єкта господарювання для потреб моделі управління його прибутком. Методика АВС - аналізу включає наступні складові елементи: аналіз техніко-організаційних та фінансових особливостей процесу виробництва продукції (надання послуг чи виконання робіт); обґрунтування та визначення центрів витрат суб'єкта господарювання;

відслідковування розподілу сукупності витрат відповідно до визначених вище центрів витрат (центрів відповідальності); оцінка кількісних та структурних параметрів центрів витрат та обґрунтування відповідних управлінських рішень [2].

ABC-аналіз витрат підприємства дає змогу виділити найбільш важливі статті витрат: А – статті витрат з питомою вагою більш ніж 20%, В – статті витрат з питомою вагою 5-20% або С – статті витрат з питомою вагою менш ніж 5%); та встановити пріоритетність їх управління, за допомогою корегування ступеню доцільності проведення тієї чи іншої діяльності.

XYZ-аналіз являє собою технологію обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації абсолютної величини витрат підприємства шляхом виявлення та ідентифікації резервів їх зменшення, а також визначення методів мобілізації таких резервів.

При цьому формується наступні три укрупненні групи витрат підприємства: Х - витрати: перші найбільші статті витрат, частка яких складає не менше 50 відсотків сукупних затрат суб'єкта господарювання; У - витрати: статті витрат, частка яких складає не менше 25 відсотків сукупних витрат суб'єкта господарювання; Z - витрати: решта статей затрат, частка яких, відповідно, складатиме не більше 25 відсотків сукупних витрат суб'єкта господарювання.

Результати ABC- і XYZ-аналізу у системі контролінгу витрат підприємства можуть бути використані для вибору стратегії управління ними виходячи із своєї матриці.

Побудовані економіко-математичні моделі управління витратами підприємства дають можливість [2]:

- отримувати інформацію про формування оптимального рівня витрат із врахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників за конкретних умов виробництва;

- розраховувати величину резервів витрат для подальшого прийняття ефективних управлінських рішень;

- планувати потреби у виробничих ресурсах для виконання виробничої програми.

Список використаних джерел

1. Головацька С., Сашко О. *Обліково-методичний інструментарій контролінгу: монографія*. Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2017. 360 с.,
2. Куцук П. О., Мазуренко О. М. *Обліково-аналітична концепція управління загальновиробничими витратами підприємства : монографія*. Львів : Видавництво "Растр-7", 2014. 288 с.